

- d. Dil olmasaydı insanoğlu günümüzde sahip olduğu teknoloji alanındaki ilerlemelere ulaşamazdı.
- e. Dil olmasaydı insanoğlu günümüzde sahip olduğu medeniyet alanındaki ilerlemelere ulaşamazdı.

DİLBİLGİSİ

SAYI YÖNÜNDE İSİMLER

Arapçada isimler ve sıfatlar niceliklerine göre üç gruba ayrılırlar. 1- Müfred (Tekil). 2- Tesniye (İkil). 3- Cemi (Çoğul).

Müfred (Tekil İsim)

Eril veya dişil bir tek varlığa delalet eden isim ve sıfatlardır. Aşağıdaki müfred kelime örneklerini ve cümle içerisindeki kullanımlarını inceleyiniz:

قَلَمٌ، وُلْدٌ، عَامِلٌ، كَلِمَةٌ، تَلْمِيذٌ، سَيَّارَةٌ، مُمْرِضَةٌ، مَنْزِلٌ، مُدْرَسَةٌ، بَابٌ، نَافِذَةٌ، دَفْتَرٌ، طَالِبٌ

Hemşire yorgundur. المُمْرِضَةُ تَعِيَةٌ. Bu uzun bir kalemdir. هَذَا قَلَمٌ طَوِيلٌ.

Ev büyüktür. المَنْزِلُ كَبِيرٌ. Küçük bir çocuk geldi. جَاءَ وُلْدٌ صَغِيرٌ.

Bu eski bir evdir. هَذَا بَيْتٌ قَدِيمٌ. Fatma öğretmendir. فَاطِمَةُ مُدْرَسَةٌ.

Yeni bir işçi geldi. جَاءَ عَامِلٌ جَدِيدٌ. Kapı açıktır. البَابُ مَفْتُوحٌ.

Bu zor bir kelimedir. هَذِهِ كَلِمَةٌ صَعِبَةٌ. Pencere kapalıdır. النَّافِذَةُ مُغْلَقَةٌ.

Defter kalındır. الدَّفْتَرُ سَمِيكٌ. O başarılı bir öğrencidir. هُوَ تَلْمِيذٌ نَاجِحٌ.

Öğrenci zekidir. الطَّالِبُ ذَكِيٌّ. Bir araba satın aldım. اشْتَرَيْتُ سَيَّارَةً.

Örnek cümlelerde yer alan isim ve sıfatların müfred (tekil) olduğuna, sadece bir varlığa delalet ettiğine dikkat ediniz.

Tesniye (İkil İsim)

Aynı türden iki varlığa delalet eden isim ve sıfatlardır. Tesniye'ye “müsennâ” المُنْتَهَى da denmektedir.

Yapılışı: Müfred (tekil) bir ismin sonuna elif ve kesralı bir nûn (نِ) ilave edilerek yapılır. Bu elif, kelimenin cümle içerisindeki konumuna göre bir öncesi fethalı yâ'ya dönüşerek (يُنِ) şeklini alır. Aşağıdaki müfred kelimelerin (نِ) ekiyle tesniye yapılışını ve cümle içerisindeki kullanımlarını inceleyiniz:

رَجُلٌ، وَوَلَدٌ، اِمْرَاةٌ، طَالِبٌ، كِتَابٌ، بَيْتٌ، بِنْتُ، طَبِيبٌ،

دَهَبَ رَجُلٌ. Bir adam gitti.	دَهَبَ رَجُلَانِ. İki adam gitti.
بَكَى وَوَلَدٌ. Bir çocuk ağladı.	بَكَى وَوَلَدَانِ. İki çocuk ağladı.
دَهَبَتْ اِمْرَاةٌ. Bir kadın gitti.	دَهَبَتْ اِمْرَاَتَانِ. İki kadın gitti.
جَاءَ طَالِبٌ. Bir öğrenci geldi.	جَاءَ طَالِبَانِ. İki öğrenci geldi.
الْكِتَابُ نَافِعٌ. Kitap faydalıdır.	الْكِتَابَانِ نَافِعَانِ. İki kitap faydalıdır.
الْبَيْتُ كَبِيرٌ. Ev büyüktür.	الْبَيْتَانِ كَبِيرَانِ. İki ev büyüktür.
الْبِنْتُ صَغِيرَةٌ. Kız küçüktür.	الْبِنْتَانِ صَغِيرَتَانِ. İki kız küçüktür.
الطَّبِيبُ مَاهِرٌ. Doktor hünerlidir.	الطَّبِيبَانِ مَاهِرَانِ. İki doktor hünerlidir.

Örnek cümleleri incelediğimizde müfred isimlerin sonlarında ref almeti olan zamme (ُ) hareketinin yerini tesniye isimlerde elif ve nûn (نِ) harflerinin aldığını görmekteyiz. Yalnız nûn harfi sabit bir harf olmayıp bazı durumlarda düştüğünden i‘rab almeti olarak yalnızca elif kabul edilmektedir.

Aşağıdaki müfred kelimelerin (نِ) ekiyle tesniye yapılışını ve cümle içerisindeki kullanımlarını inceleyiniz:

مُعَلِّمَةٌ، لُغَةٌ، يَوْمٌ، مِصْبَاحٌ، قَلَمٌ، نُقَاحَةٌ، كَلِمَةٌ، ضَيْفٌ، صَدِيقٌ

تَعَلَّمْتُ لُغَةً. Bir dil öğrendim.	تَعَلَّمْتُ لُغَتَيْنِ. İki dil öğrendim.
رَجَعَ بَعْدَ يَوْمٍ. Bir gün sonra döndü.	رَجَعَ بَعْدَ يَوْمَيْنِ. İki gün sonra döndü.
اِشْتَرَيْتُ مِصْبَاحًا. Bir lamba aldım.	اِشْتَرَيْتُ مِصْبَاحَيْنِ. İki lamba aldım.
كَتَبْتُ بِقَلَمٍ. Bir kalemle yazdım.	كَتَبْتُ بِقَلَمَيْنِ. İki kalemle yazdım.
أَكَلْتُ نُقَاحَةً. Bir elma yedim.	أَكَلْتُ نُقَاحَتَيْنِ. İki elma yedim.
كَتَبْتُ كَلِمَةً. Bir kelime yazdım.	كَتَبْتُ كَلِمَتَيْنِ. İki kelime yazdım.
اسْتَقْبَلْتُ ضَيْفًا. Bir misafir ağırladım.	اسْتَقْبَلْتُ ضَيْفَيْنِ. İki misafir ağırladım.
رَأَيْتُ مُعَلِّمَةً. Bir bayan hoca gördüm.	رَأَيْتُ مُعَلِّمَتَيْنِ. İki bayan hoca gördüm.

Örneklerde de görüldüğü üzere müfred isimlerde nasb almeti olan fetha (ـَ) ile cer almeti olan kesra (ـِ)‘nin yerini tesniyelerde (نِ) almaktadır.



Tesniye isimlerin ref halindeki irab alameti zamme yerine elif, nasb ve cer halindeki irab alameti ise bir öncesi fethalı olan cezimli yâ'dır. Sonda bulunan kesralı nûn (ن) üç halde de (ref, nasb ve cer) değişmemektedir. Bu nûn, tesniyenin muzâf olması halinde düşmektedir. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

İki öğretmen geldi. **جاء مُعَلِّمَانِ.**

Bir öğretmen geldi. **جاء مُعَلِّمٌ.**

Birinci cümlede **مُعَلِّمٌ** kelimesi fâildir (özne). Fâiller cümlede ref konumunda bulunur. Ref konumunda bulunan müfred (tekil) kelimelerin irabı harekeyle olur. Tekil isimlerde ref alameti zammedir. İkinci cümledeki **مُعَلِّمَانِ** kelimesi de fâildir. Fâil olduğu için ref konumundadır. Tekil isimlerde ref alameti olan zammenin yerini tesniyede elif (ي) almaktadır. Çünkü tesniyenin irabı harekeyle değil harfledir.

İki öğretmen gördüm. **رَأَيْتُ مُعَلِّمَيْنِ.** / Bir öğretmen gördüm. **رَأَيْتُ مُعَلِّمًا.**

Birinci cümlede **مُعَلِّمًا** kelimesi mef'uldür (nesne). Mef'uller cümlede nasb konumunda bulunur. Nasb konumunda bulunan tekil kelimelerin irabı harekeyle olur. Tekil isimlerde nasb alameti fethadır. İkinci cümledeki **مُعَلِّمَيْنِ** kelimesi de mef'uldür. Mef'ul olduğu için nasb konumundadır. Tekil isimlerde nasb alameti olan fethanın yerini tesniyede cezimli ye (ي) almaktadır. Zira tesniyenin irabı harekeyle değil harfledir.

İki öğretmene uğradım. **مَرَرْتُ بِمُعَلِّمَيْنِ.** / Bir öğretmene uğradım. **مَرَرْتُ بِمُعَلِّمٍ.**

Birinci cümlede **مُعَلِّمٍ** kelimesi (ب) harf-i cerri ile mecrûrdur. Başında harf-i cer bulunan isimler cer konumundadır. Cer konumunda bulunan tekil kelimelerin irabı harekeyle olur. Tekil isimlerde cer alameti kesradır. İkinci cümledeki **مُعَلِّمَيْنِ** kelimesi de mecrûrdur. Mecrûr olduğu için cer konumundadır. Tekil isimlerde cer alameti olan kesranın yerini tesniyede cezimli ye (ي) almaktadır. Zira tesniyenin irabı harekeyle değil harfledir.

Annenin iki çocuğu geldi. **جاءَ وَكَلَدَا الأُمُّ** / Annenin çocuğu geldi. **جاءَ وَكَلَدَ الأُمُّ.**

Birinci cümlede muzâf olan **وَكَلَدَ** kelimesinden tenvin düşmüştür. Çünkü isim tamlamasında muzâf tekil olursa tenvin düşmek zorundadır. İkinci cümlede **وَكَلَدَا** kelimesinden nûn düşmüştür. Çünkü isim tamlamasında muzâf tesniye olursa nûn düşmek zorundadır.

Özetle tesniyenin sonunda ref, nasb ve cer hallerinin üçünde de nûn harfi bulunmakta, bu nûn, muzâf olması durumunda tesniyeden düşmektedir.



Aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimeleri tesniye yapınız.

1. جاءَ الرَّجُلُ.
2. رَأَيْتُ أَسَدًا.
3. مَرَرْتُ بِصَدِيقٍ.
4. ذَهَبَتْ الطِّفْلَةُ.
5. سَاعَدْتُ فَقِيرَةً.
6. سَلَّمْتُ عَلَى الْمُدِيرَةِ.

Son Harfi İletli Olan İsim ve Sıfatların Tesniye Yapılışı

Menkûs İsimlerin Tesniyesi

Kesradan sonra sakın bir yâ ile sona eren isimlere “mankûs” denir. Müfred mankûs isimlerde son harf olan yâ'nın üzerine ref alameti olan zamme ile cer